

Yli-innokkaat ja kouluasioihin liiaksi puuttuvat vanhemmat

”Kun vanhemmat puuttuvat kaikkeen, tuntuu, että ammattitaitoani epäillään”

Erään oppilaani vanhemmat ovat todella vaativia. He haluavat viikoittain tarkkoja tietoja opetuksen sisällöistä ja antavat palautetta minun toiminnastani. Jos en ole edellisenä perjantaina viestittänyt seuraavasta viikosta mitään, saan viikonlopun aikana huolestuneita tai oikeastaan melko ärtyneitä kysymyksiä viikon ohjelmasta. Harmittaa, että olen antanut oman kännykkänumeroni vanhemmille. Kun teimme retken taidetaloon, vanhemmat pohtivat huolestuneina, ehdimmekö nyt varmasti käsitellä kaikki 2. luokan matematiikan asiat. Ymmärrän, että vanhemmat ovat kiinnostuneita lastensa koulunkäynnistä, mutta liika kysely ja jatkuvat yhteydenotot tuntuvat siltä, etteivät he luota ammattitaitooni.

Raila, 2. luokan opettaja

Edellisessä päiväkotiryhmässäni yksi äiti keräsi ympärilleen joukon muita vanhempia, jotka olivat niin innokkaita ja yliaktiivisia, että se alkoi häiritä meidän työtä. Jatkuvasti tuli ehdotuksia toimintapäivistä, retkistä ja muusta.

Vanhempainilloissa muut eivät saaneet suunvuoroa, kun tämä aktivistiporukka ehdotteli koko ajan kaikenlaista. Periaatteessa heidän ideansa olivat hyviä, mutta he unohtivat ihan sen, ettei meillä ole aikaa, henkilökuntaa eikä rahaa toteuttaa kaikkea. Ja sitä paitsi mielestäni lapset tarvitsevat myös rutiineja ja ihan tavallista leikkimistä ja päivärytmiä.

Vilja, lastentarhanopettaja

Lukiossa vanhempien yhteydenottoja on melko vähän. Tällaisen jutun muistan, kun yksi isä soitteli toistuvasti tyttärensä matematiikan asioista. Tyttö kun oli saanut kurkseista huomattavasti heikompia numeroita kuin peruskoulussa. Sehän on ihan tavallista! Isä pelkäsi kahden vuoden kuluttua tulevien ylioppilaskirjoitusten puolesta. Tulkitsin niin, että epäsuorasti hän moitti minua heikosta opetuksesta.

Mattias, lukion opettaja

Vanhemmissa on eroja

Millaisia olisivat ihannevanhemmat opettajan ja koulun näkökulmasta? Aktiivisia ja kiinnostuneita lastensa koulunkäynnistä. Yhteistyökykyisiä selvittelyä vaativissa asioissa. Oma-aloitteisia. Auttavaisia esimerkiksi läksyjen kuulustelussa. Osallistuvia vaikkapa leirikoulun järjestelyissä ja koulun puolustamisessa tarpeen mukaan. Kaikkea tätä, mutta ei liikaa. Raja aktiivisuuden ja yliaktiivisuuden välillä on veteen piirretty. Liiallinen aktiivisuus näyttäytyykin helposti opettajan työhön puuttumisena. Suurin osa vanhemmista on kuitenkin ”ihan tavallisia”, joiden kanssa yhteistyö sujuu mukavasti.

”Onneksi suurin osa oppilaista ja heidän vanhemmistaan ovat sellaisia, että yhteistyö sujuu mutkattomasti ja ongelmitta.”

(Iiris, luokanopettaja)

”Itselläni on ollut pääsääntöisesti vanhempiin hyvät välit.”

(Ilkka, luokanopettaja)

”Päiväkodissa vanhempien kanssa yhteistyö toimii hyvin.”

(Anonyymi opettaja)

”Kokonaisuudessaan yhteydenpito kotien kanssa on sujunut asiallisesti. Vanhemmat ovat jopa kiittäneet esimerkiksi siitä, että suhtaudun kiusaamistapauksiin vakavasti. Kollegoideni varoittavien esimerkkien takia olin varautunut jopa vihamielisyyteen, mutta toistaiseksi sellaista ei ole kohdalleni sattunut.”

(Anonyymi opettaja)

Tavallisesti vanhempien huolet ja yhteydenotot ovat ymmärrettäviä ja vanhemmat ovat yhteydessä ihan oikeiden asioiden takia. Opettajien mukaan tällaisia ovat vaikkapa koulumenestykseen ja oppimiseen, lapsen kiusaamiseen, sairauksiin, ruokavalioon tai käytännön järjestelyihin liittyvät asiat.

”On ymmärrettävää ja varsin hyväksyttävää, jopa toivottavaa, että vanhemmat ovat kiinnostuneita lastensa koulunkäynnistä.”

(Anonyymi opettaja)

”En ole kokenut vanhempien taholta epäluottamuslausetta, enkä ole kokenut heidän yhteydenottoja kuormittaviksi. He ovat ottaneet pelkästään yhteyttä oikeiden asioiden merkeissä.”

(Tuomo, aineenopettaja)

”Vanhemmat ovat olleet yhteydessä minuun päin muun muassa kiusaamistapausten, oppimisvaikeuksien ja koulumenestyksen takia.”

(Anonyymi opettaja)

”Vanhempien näkökulma on myös hyvä muistaa. Kyse on heidän lapsestaan ja he ovat vain huolissaan. Vaikka huoli olisi turhaa, se on kuitenkin ymmärrettävää. Kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön ei voi satsata liikaa.”

(Katri, luokanopettaja, aineenopettaja, rehtori)

Vanhempien erilainen suhtautuminen lastensa kasvatukseen ja koulunkäyntiin aiheuttaa opettajille tasapainottelua. Opettaja joutuu miettimään, onko jonkun vanhemman aktiivisuus liiallista tai tarkoittaako jonkun vanhemman etäällä pysyttelemisen vanhemman halua antaa opettajalle työrauha vai kenties kykenemättömyyttä hoi-
taa lapsen asioita. Myös vanhempien toiveet opettajan työtä kohtaan eroavat. Aina kohtaaminen ei ole mutkatonta.

”On tämä kyllä yhtä tasapainoilua. Varsinkin, kun luokalla on 25 oppilasta, joilla jokaisella on erilaiset tarpeet. Ja vaikka oppilas olisi tyytyväinen, äiti tai isä ei välttämättä ole...”

(Viivi, luokanopettaja)

”Vanhempia on erilaisia ja opettajia on erilaisia – joskus hyvin eri-
laisten persoonien, tai hyvin samanlaistenkin, kohtaaminen on on-
gelmallista.”

(Milja, aineenopettaja)

”Vaatii tänä päivänä myös opettajalta rohkeutta olla se aikuinen,
joka pitää jäämäkästi puolensa ja luottaa omaan taitoonsa ja arvioin-
tikykyynsä.”

(Anonyymi opettaja)

Opettajat kokevat, että heidän työnkuvansa, työmääränsä ja työn
vaativuudet ovat muuttuneet. Kodin ja koulun yhteistyön muodot
ovat muuttuneet ja vanhempien odotukset kasvaneet. Opettajat moit-
tivat, että esimerkiksi palkkauksessa ei ole huomioitu näitä työnku-
van muutoksia.

”Koulun ja kodin yhteistyö kasvaa vuosi vuodelta. Odotukset opet-
tajille kasvavat ja opettajaa pidetään vastuussa siitä, että kommuni-
kaatio kotiin onnistuu. Tämä tuo ajoittain hyvinkin paljon palka-
tonta lisätystä opettajille.”

(Reetta, aineenopettaja)

Vanhempien ja opettajien välisen yhteistyön määrään ja muotoihin vaikuttaa se, minkä ikäisistä lapsista ja nuorista on kyse. Päiväkodissa ja alakoulussa vuorovaikutus on tiivistä. Myös yläkoulun luokanvalvojen työssä kodin ja koulun yhteistyö on varsin aktiivista. Sen sijaan lukio-opetuksessa kodit ovat enää melko vähän yhteydessä koulun suuntaan ja päinvastoin.

”Luokanvalvojan pestin tekee työlääksi juuri yhteydenpito koteihin. Ei niinkään se puhelimeen tarttuminen vaan se, että kollegat päivittäin välittävät negatiivisia uutisia valvontaluokkani nuorten käyttäytymisestä ja ristiriitatilanteista, joita sitten on paitsi selvitetävä, myös raportoitavat kotiin tavalla tai toisella.”

(Anonyymi opettaja)

”Yläkoulussa työskentelevänä en joudu onneksi enää niin tiiviisti olemaan yhteydessä kotiin kuin luokanopettajat joutuvat. Minusta ei olisi siihen. Olen ehkä vanha-aikainen, mutta minusta yhteistyö kodin kanssa tuntuu joskus teennäiseltä tai väkisin ympätyltä. Opettajat hoitavat kouluasiat ja vanhemmat hoitavat kouluasiat ja sillä siisti.”

(Anonyymi opettaja)

Jotkut opettajat kokevat, että vanhempien joukossa ääripäät ovat vahvistuneet. Liiallinen innokkuus ja vaativuus sekä toisaalta vetäytyminen ja välinpitämättömyys näkyvät yhä selvemmin vanhemmissa.

”Osa vanhemmista on sitä mieltä, että lapselle pitäisi antaa enemmän läksyjä ja enemmän tekemistä, kun taas osa ei jaksaa välittää mistään lainkaan.”

(Viivi, luokanopettaja)

Vanhemmat ovat tulleet myös yhä tietoisemmiksi oikeuksistaan. Moni opettaja jännittää vanhempia, jotka sanakäanteillään osoittavat tuntevansa lainsäädännön, valitusmahdollisuudet ja oikeutensa.

”Koen omalla kohdallani ennemminkin, että yhä kasvava osa vanhemmista alkaa käyttää nykyään liian suurta auktoriteettiasemaa koulua ja opettajaa kohtaan.”

(Iiris, luokanopettaja)

”Olen itse ollut väsymyksen vuoksi sairaslomalla muun muassa liiallisista vanhempien vaatimuksista johtuen.”

(Anonyymi opettaja)

Yhteistyö voi muuttua liialliseksi aktiivisuudeksi

Kodin ja koulun tai päiväkodin yhteistyöstä puhutaan yleensä myönteisenä asiana, johon pyritään. Hyvässä yhteistyössä tavoitteena on tukea lasten ja nuorten kasvatusta, koulunkäyntiä ja oppimista. Parhaimmillaan molemmilla tahoilla, sekä kodilla että koululla tai päiväkodilla, on yhteinen päämäärä ja myös ajatus siitä, miten toimitaan. Eri kouluissa ja päiväkodeissa yhteistyökäytänteet vaihtelevat. Joissakin paikoissa järjestetään yksi tai kaksi vanhempainiltaa vuodessa ja lisäksi lapsen omalta opettajalta tulee koteihin viestiä silloin tällöin. Esimerkkinä hyvin aktiivisesta vanhempain toiminnasta ovat steinerkoulut, joissa vanhempain toiminnalla on taloudellisesti mutta myös pedagogisesti merkittävä rooli.

”On hienoa, että vanhemmilta löytyy kiinnostusta ja intoa päiväkodin ja koulun toiminnan tukemiseen. Siihen opettajien kannattaa vanhempia myös kannustaa.”

(Tuija Metso, Suomen Vanhempainliitto)

”Se, että vanhemmat ylipäänsä ovat opettajaan yhteydessä ja haluavat kertoa asioistaan on myös luottamuksen osoitus opettajaa kohtaan: opettaja voisikin ottaa yhteydenoton hyvänä palautteena työstään ja antaa itselleen kiitosta onnistuneesta kodin ja koulun yhteistyöstä!”

(Eeva-Liisa, koulupsykologi)

Yhteydenpito vanhempien ja opettajien välillä on muuttunut olennaisesti viime vuosina sähköisten viestimien myötä. Vanhempainiltoja ja -vartteja järjestetään kuten ennenkin, mutta osanotto on vähentynyt, sillä yhteydenpito tapahtuu yhä enemmän sähköisesti. Myös paperitiedotteet ovat vähentyneet, kun sähköiset reissuvihkot ja sähköpostiviestit ovat korvanneet ne. Sekä opettajan että vanhempien on varsin helppo ottaa yhteyttä. Voi olla, että viestintä on jopa lisääntynyt. Kääntöpuolena on, että madaltunut viestintäkynnys mahdollistaa myös asiattomat viestit.

”Nykyajan kännykät, sähköiset reissuvihkot ja sähköposti ovat helpottaneet yhteydenpitoa jo niin paljon, että välillä vanhemmat sylkevät opettajien niskaan kaiken, mitä sylki suuhun tuo, ilman minkäänlaista sensuuria.”

(Anonyymi opettaja)

”Tuntuu, että palautteen antaminen ja yhteydenottaminen opettajaan on nykyään hirveän helppoa ilman, sähköpostin ja puhelimen välityksellä. Kynnys siihen on todella pieni. Tämä on tietysti sekä hyvä että huono asia.”

(Hanna-Kaisa, aineenopettaja)

Joillakin vanhemmilla aktiivisuus voi muuttua luonteeltaan liian aktiiviseksi. Esimerkiksi osa vanhemmista kirjoittaa tuntemuksiaan hyvin vuolaasti ja monisanaisesti valtavan pitkissä sähköpostiviesteissä. Joillekin vanhemmille lapsen asiat, sellaisetkin rutiiniasiat, jotka kuuluisivat koulun tai päiväkodin vastuulle, tulevat niin tärkeiksi, että niihin puututaan jatkuvasti. Kiinnostus lapsen asioista on luonnollisesti hyvä asia, mutta jatkuva huolehtiminen yksinkertaisista asioista voi turhauttaa opettajaa.

”Vanhemmat tarvitsevat kiitosta aktiivisuudestaan, mutta rajat pitää olla silläkin.”

(Katri, luokanopettaja, aineenopettaja, rehtori)

”Hankalaksi tilanne muuttuu kun viestejä satelee joltain vanhemmalta jatkuvalla syötöllä ja kaikesta mahdollisesta annetaan palautetta.”

(Hanna-Kaisa, aineenopettaja)

”Yliaktiiviset vanhemmat tuntuvat lisääntyvän koko ajan. Lapsi on nykyään jonkinlainen projekti ja projektin ympärillä hössötetään jatkuvasti.”

(Anonyymi opettaja)

Opettajasta saattaa tuntua, että liiallinen aktiivisuus on tunkeutumisista opettajan ja koulun reviirille. Vaikka vanhemman aikomus olisi hyvä, opettaja kokee, ettei hänen pedagogiseen asiantuntemukseensa ja ammatilliseen osaamiseensa luoteta.

”Tämä on ainut aihe, mikä saa työni tuntumaan ikävältä ja miettimään jopa alan vaihtamista. En nimittäin kestä yliaktiivisia tai -kriittisiä vanhempia. Heidän tapaisiaan vain nykyään aivan liian usein joutuu kohtaamaan, valitettavasti. En minäkään häärrää sekaantumassa muiden ammattiryhmien asioihin. Luotan ihmisten ammattitaitoon ja siihen, että asiat tulevat hoidetuiksi hyvin, vaikka niitä ei tehtäisikään juuri niin kuin minä ajattelen tai tahdon. Tämä vapauttaa mielestäni myös omia voimavarojani esimerkiksi perheeseen ja harrastuksiin. Itse en jaksa ja haluakaan astua toisten tontille. Työ opettajana on muutenkin vaativaa ilman jatkuvaa toimintatapojen raportointia ja selittelyä ulkopuolisille. Vanhemmat harvoin tulevat ajatelleeksi, että silloin kun puuttuminen koulun ja opettajan toimiin on liiallista tai erittäin kielteistä, he samalla kaivavat itselleen kuoppaa. Itse ainakin luonnostani vähennän kanssakäymistä tällaisten ihmisten kanssa, eikä yhteistyö ole enää niin avointa kuin se voisi olla. Luottamus katoaa myös toiseen suuntaan.”

(Iiris, luokanopettaja)

Asioihin puuttumista ja vaatimuksia opettajalle

Vanhemmat puuttuvat moniin seikkoihin, kuten ruokailuihin, oppimateriaaleihin, välituntijärjestelyihin, luokan sisustukseen, opettajan käytökseen, toisten lasten toimintaan ja tietysti itse opetukseen ja opetusmenetelmiin. Joskus tulee myös moitteita.

”Erityisen ikävänä koen vanhempien puuttumisen opetukseen.”

(Anonyymi opettaja)

”Välillä tuntuu ihan käsittämättömältä, että vanhempi, joka ei ole koskaan ollut läsnä ryhmän tunneilla, tuntuu tietävän kuitenkin paremmin kuin minä, miten kyseistä ryhmää tulisi opettaa.

Toiset laittavat viestiä kaikista pienistäkin asioista ja ovat hyvin kärkeviä etenkin antaessaan kritiikkiä.”

(Hanna-Kaisa, aineenopettaja)

”Eräs äiti piti minua vastuullisena myös koulun ruokalan pitkistä jonoista ja vaati, ettei 6.-luokkalaisille saisi antaa läksyjä lainkaan, vaan kaikki tehtävät tulisi tehdä koulussa.”

(Anonyymi opettaja)

Kännykät ovat mahdollistaneet sen, että lapsi voi soittaa vanhemmilleen kesken koulupäivän ja raportoida kaikenlaisista tilanteista ja tapahtumista omasta näkökulmastaan. Lapsella ei tietenkään ole kykyä tarkastella tapahtumia kokonaisvaltaisesti kaikkien osapuolten kannalta. Siksi vanhemmat saavat yksipuolisen käsityksen asioista ja tämän perusteella saattavat hermostua. Seurauksena voi olla kiivas puhelu opettajalle.

”Mitä siellä koulussa oikein tapahtuu?’ aloitti huoltaja puhelinsoiton erään välitunnin päättyessä. Olin kysymyksestä kovin ymmälläni ja koin syyllisyyttä kun en edes ymmärtänyt mitä soittaja tarkoitti. Keskustelun edetessä kävi ilmi, että juuri päättyvän välitunnin aikana pihalla oli ollut riitely, jonka toisena osapuolena oli tämän huoltajan lapsi. Lapsi oli heti itkien soittanut isälle ja kertonut oman

versionsa tapahtumasta. Isä oli saman tien tarttunut puhelimeen odottamatta, että koulu koettaa selvittää asiaa. Samaan aikaan kun puhuin isän kanssa, oli välituntia valvova opettaja asianmukaisesti selvittellyt tapahtumaa. Riitelytapahtuman kulku saatiin aika pian selvitettyä ja saatoin päivän päätteeksi soittaa isälle ja kertoa mitä koulussa oikein tapahtui. Itkevä lapsi osoittautuikin kiistan aloittajaksi, eikä suinkaan syyttömäksi uhriksi.

Toinen tapaus oli tällainen, kun kuudesluokkalainen tyttö soitti luistelutunnin jälkeen äidille ja kertoi, miten hän oli joutunut palelemaan lumihangessa. Tästä kimmastuneena äiti lähetti välittömästi kitkerän tekstiviestin opettajalle. Perjantaina iltapäivällä saatu viesti vaikutti masentavasti opettajan koko viikonloppuun. Vasta maanantaina opettaja pystyi haastattelemaan oppilasta ja oikomaan äidille tapauksen kulkua. Oppilas oli saapunut kouluun ilman asianmukaisia liikuntavälineitä ja opettaja oli antanut luistelua korvaavan kävelytehtävän. Tätä tyttö ei ollut sovitusti suorittanut.

Kännykät ja sähköpostit tekevät tunnekuohussa yhteydenoton opettajaan helpoksi. Monesti olisi hyvä nukkua yön yli ja miettiä millä tavoilla lähtee tarkistamaan koulussa tapahtuneita asioita.”

(Juhani, luokanopettaja, rehtori, tutkija)

Määräilevät vanhemmat saattavat esittää opettajalle tiukkoja vaatimuksia lapsen kasvatuksesta ja koulunkäynnistä. Vaatimuksia ja oman lapsen erityiskohtelua saatetaan esittää jo ennen kuin on edes nähty opettajaa ja opetuksen sujumista.

”Itselläni on kokemusta äidistä, joka heti alkusyksystä ilmoitti, että hänen poikansa ei tule sitten talvella hiihtämään joen jäällä, jossa liikuntatunneilla on yleensä hiihdetty silloin, kun se turvallista ja kun sinne on latukoneella vedetty hiihtoladut. Toinen vanhempi vaati oman lapsensa kohdalla erityiskohtelua seuraavan vuoden luokkajakoja ajatellen.”

(Anonyymi opettaja)

Vanhempien vaatimukset edellyttävät opettajalta aikaa ja lisätyötä. Joillekin vanhemmista pitää selostaa kirjallisesti koulun asioita, erityisesti silloin kun lapsi on ollut osallisena jossakin hankalassa tilanteessa. Kirjalliset viestit vaativat aina miettimistä, sillä ne voidaan tallentaa ja niitä voidaan käyttää todisteina suuntaan ja toiseen. Kirjoitettua tekstiä voidaan tulkita väärin ja rivien välistä. Osa vanhemmista on niin kiinnostuneita lastensa koulunkäynnistä, että he saattavat vaatia jatkuvaa raportointia jokapäiväisistä asioista.

Opettajan kannattaa miettiä etukäteen, miten hän tiedottaa ja viestii kotien suuntaan. Vakavista asioista ja äkillisistä vahingoista pitää olla yhteydessä saman tien. Sen sijaan koulunkäyntiin liittyvistä normaaleista asioista ei pitäisi joutua raportoimaan. Joillakin luokanopettajilla on käytäntönä, että he kirjoittavat viikkokirjeen, jossa kertovat viikon aikana tapahtuneesta opetuksesta.

”Ongelmana ovat tavanomaiset pienet riitatilanteet koulussa. Jos perheen lapsi joutuu toisen oppilaan kanssa pieneenkin riitaan tai muuhun vastaavaan, vaativat vanhemmat kirjallista selvitystä tapahtuneesta. He saattavat antaa ’deadlinen’ selvityksen jättämiselle. Pientä riitaa oppilaiden välillä välitunnilla selvitetään siis kirjallisesti juurta jaksain ja tärkeää on, että varmasti annetaan rangaistuksia, pelkkä puhuttelu ei vanhemmille riitä, vaan erityisesti heidän lastaan loukanneen oppilaan tulee saada rangaistus. Onneksi näitä tapauksia ei ole usein. Kyse ei ole kuitenkaan koulukiusaamisesta.

Kirjallisten selvittelyjen vaatiminen tuntuu ahdistavalta ja uhkailvaltakin. Toisaalta koulukiusaamisesta puhutaan paljon ja jokainen opettaja yrittää hoitaa asiat niin, että niihin ei törmäisi vuosien kuluttua oikeudessa.”

(Anonyymi opettaja)

”Opettajan rooliin on paljon eri vaatimuksia ja toisinaan yhteistyön lisääntyessä vanhemmat innostuvat esittämään opettajan työhön liittyvät vaatimuksensa. Välillä yhteistyöstä tulee aivan liian raskasta opettajalle. Näin on esimerkiksi silloin, kun vanhemmat vaativat merkintöjä Wilmaan aina, kun oppilaalla on läksyt teke-

mättä, kun hän puhuu tunteilla tai ei keskity tai kun hän on tai ei ole aktiivinen. Vanhempi voi halutessaan vaatia saada tietää hyvinkin seikkaperäisesti lapsensa koulunkäynnistä. Tällöin tilanne voi ahdistaa oppilasta ja opettajaa ja häiritä opiskeluilmapiirin luomista kouluun. Usein koulun ja kodin yhteistyössä opettaja onkin yllättäen kasvattamassa koko perhettä.”

(Reetta, aineenopettaja)

Vastaavasti päiväkodissa vanhemmat saattavat odottaa tarkkaa raportointia kaikista päivän arkitoimista. Ei ole mahdollista, että hoitajat ja lastentarhanopettajat muistaisivat lapsiryhmän kaikkien lasten kaikki tekemiset. Hyvin tarkka kyseleminen voi tuntua opettajasta epäluottamukselta hänen työtään ja toimiaan kohtaan.

”Päiväkodissa työskennellessäni toiset vanhemmat haluavat tietää todella tarkasti lapsensa kuulumiset melkein jokaista suupalaa myöten.”

(Tarja, lastentarhanopettaja)

Myös vaatimuksia arvioinnin perustelemisesta esitetään. Opettajan tulee toki olla valmis perustelemaan arviointinsa, jonka pitää pohjautua selviin kriteereihin. Olisi tärkeää, että opettaja olisi selostanut nämä arviointikriteerit oppilaille ja tarvittaessa myös vanhemmille jo etukäteen. Vanhemmilla ei kuitenkaan ole oikeutta vaatia opettajaa julkaisemaan ja kommentoimaan muiden oppilaiden arviointeja.

”Vaativat vanhemmat tulevat esille myös arviointien yhteydessä. Yhdeksäsluokkalaisten päättöarviointi on varsinkin tulenarka aihe. Olen kuullut, että opettaja on joutunut tekemään selvityksen koko luokan yläkoulussa annetuista numeroista perustellessaan yhdelle oppilaalle antamaansa päättöarvosanaa vanhemmille. Järjetöntä! Tuntuu, että osa vanhemmista kuvittelee olevansa arvioinnin asiantuntijoita vain sillä perusteella, että ovat joskus itse olleet koulussa oppilaina ja tuntevat lapsensa paremmin kuin opettaja. Monelle vanhemmalle olisi mielestäni terveellistä tulla seuraamaan lastensa koulunkäyntiä ennen kuin hyökkäävät opettajan tekemää arviointia vastaan.”

(Marke, aineenopettaja)

Syytöksiä, vääriä väitteitä ja aggressiivisuutta

Sellaistakin sattuu, että vanhemmat alkavat levitellä päiväkotia tai koulua vastaan väitteitä, jotka perustuvat huhupuheisiin ja väeriin oletuksiin. Usein näissä tapauksissa joku aktiivinen vanhempi saa mukaansa joukon muita vanhempia, jolloin sana leviää laajemmalle. Sähköiset mediat ovat tehneet myös väerien syytösten esittämisestä julkisesti helppoa. Lisäksi vanhempainillat ovat tilanteita, joissa julkisesti esitetty väite voi käynnistää vanhempien joukkoliikehännän.

”Vanhempien meililistalla alkoi levitä paniikinomainen viesti, että oppilaat ovat täysin laiminlyötyjä ja heitteillä. Todellisuudessa kyse oli siitä, että yhden retken aikana oma opettaja oli sairaana ja valvojana oli sijainen.”

(Siiri, luokanopettaja)

”Kiusallisia ovat tilanteet, kun huoltaja syyllistää opettajaa tai koulua yhteisessä tilaisuudessa, esimerkiksi vanhempainillassa.

Muistan hyvin ongelmallisen tilanteen kun vanhempainillassa huoltaja kyseenalaisti koulun rangaistuskäytäntöjä. Tämän isän lapsi häiriköi ja rikkoi monella tavalla koulun sääntöjä. Hän sai tukeseen vasta kouluun muuttaneen lapsen äidin. Muut vanhemmat vähän pyörittelivät päätään, kun he eivät tunnistaneet aihetta. Opettajana oli vaikea vastata syytöksiin kun niihin ei voinut yksilöidysti vastata. Tilaisuudesta saattoi kuulijoille jäädä väärä kuva kun esille tuli vain isän kertomus tapahtuneista.

Myöhemmin keskustelut syytökset esittäneen isän kanssa toteutuivat kahden kesken ja esille tuli myös toinen näkökulma. Käsitukset eivät kuitenkaan kovinkaan paljoa lähentyneet. Vasta kun lapsen ADHD diagnosoitiin, päästiin yhdessä työskentelemään lapsen parhaaksi.”

(Juhani, luokanopettaja, rehtori, tutkija)

”Olen jäämässä äitiyslomalle syksyllä. Sijaisekseni siirtyy samassa koulussa nyt työskentelevä vastavalmistunut, nuori naisopettaja.

Hän on tänä vuonna opettanut luokkia 5-6. Eräs koulumme vanhemmista on lähestynyt rehtoria tiukkasävyisellä kirjeellä, jossa vaaditaan vahvistusta 'huhuun', jonka mukaan 5-6 -luokkien opettajaksi on tulossa 'nuori ja epäpätevä tai vastavalmistunut nainen', joka ei missään tapauksessa voi olla yhtä hyvä kuin entinen opettaja (minä). Tämä vanhempi halusi tietää, miksei vanhemmilta kysyty, kenen he halusivat lastaan opettavan ensi vuonna. Rekrytoinnit tehdään 'vanhemmilta salassa', eikä heillä ole mitään mahdollisuutta vaikuttaa siihen, kuka heidän lastaan opettaa."

(Anonyymi opettaja)

On myös tilanteita, joissa vanhemmat ovat esiintyneet aggressiivisesti opettajaa kohtaan. Vihamielisyys voi ilmetä puheissa tai riitaisana käytöksenä. Pahimmissa tapauksissa lapsen tai nuoren vanhempi käyttäytyy fyysisesti väkivaltaisesti opettajaa kohtaan. Se on onneksi erittäin harvinaista.

"Kirjeessä käytettiin sanoja idioottimainen, älytön, salailun kulttuurin ja uhattiin ottaa lapset pois tällaisesta koulusta."

(Anonyymi opettaja)

"Joidenkin lasten vanhempia olen pelännyt. Olen aistunut, että perheissä on mielenterveysongelmia. Yksi isä alkoi sellaisen ivallisen jankkauksen päiväkodin asioista, jankkasi ja jankkasi. Ihan näki, miten viha kasvoi hänen silmissään. Olin todella peloissani silloin."

(Maaria, lastentarhanopettaja)

"Läksyt ovat pojalle välttämätön paha, ja ilmeisesti vanhemmilla ei aina ole kanttia vaatia niiden tekemistä. Onpa isä käynyt koululla huutamassa, myös ulkopuolisille, että ope antaa liikaa läksyä. Kun tapausta selviteltiin asiallisella keskustelulla, tuli ilmi, että heillä oli ollut kiire illalla muualle, jolloin tehtävät, joita koulussa ei ollut viitsitty tehdä ja ne pitikin tehdä kotona, olivat olleet vanhemmille liikaa."

(Anonyymi opettaja)

Jos vuorovaikutustilanteesta vanhempien kanssa on tullut konflikti, on tärkeää, että tilannetta ei jätetä tulehtuneeksi, vaan siihen palataan. Joskus tähän tarvitaan muiden kollegoiden, rehtorin tai muun henkilökunnan tukea. Joskus taas riittää, että molemmat tahot pohtivat asiaa itsekseen. Myös opettajan pitää reflektoida omaa toimintaansa ja myöntää, jos hän on toiminut äkkipikaisesti tai asiattomasti.

”Olen minä kerran lyönyt puhelimen vanhemman korvaankin todeten: ’Koska sinun kanssasi ei voi asiallisesti keskustella, lopetan puhelun nyt. Hyvää päivänjatkoa!’ Seuraava kohtaaminen olikin jo hyvin asiallinen.”

(Iiris, luokanopettaja)

”Kaikki tekevät joskus virheitä ja opettajankin on hyvä oppia ne myöntämään. Kannattaa korostaa vanhemmille, että asioihin voi aina palata. Koululle tai päiväkotiin voi soittaa ja uusi tapaaminen voidaan järjestää.”

(Britt, lastentarhanopettaja)

”On ollut tilanteita vanhempien kanssa, jolloin on jäänyt miettimään ymmärsimmekö toisiamme samalla tavoin. Näihin tilanteisiin on kasvattajana kuitenkin ollut helppo palata seuraavalla kerralla vanhemman nähdessäni.”

(Jaana, lastentarhanopettaja)

Vanhemmat käyvät koulua lastensa puolesta

Joskus vanhemmat eivät malta antaa lapsensa itse tehdä omia virheitään, vaan he ikään kuin käyvät koulua lapsen puolesta. Taustalla on ylihuolehtimista tai pakonomainen tarve menestyä. Lapsi jää välikappaleeksi vanhempien ylihuolehtimisen ja vaatimusten sekä opettajan välille. Tällaisissa tilanteissa lapsi ei voi tietää, kuka ohjeistaa viime kädessä kouluasiat. Pääperiaatteena tulisi olla, että vastuu opetuksesta ja koulun antamista ohjeista on opettajalla, kun taas muun kasvatuksen vastuu on vanhemmilla.

”Aloitin aikanaan kolmannen luokan opettajana, kun erään oppilaan äiti tuli minua tapaamaan. Käteen hän antoi nipun papereita ja ilmoitti, että hänellä on itsellään ollut lukihäiriö johon hän ei ole saanut apua, joten hänen lapsensa ei tule joutumaan samaan tilanteeseen. Koulupäivän päätyttyä äiti kävi lastensa kanssa läksyt läpi. Opiskeli matematiikka, äidinkieltä, kirjoitti ja luki ahkerasti tuntu-tolkulla. Opettajalta hän vaati lisämateriaalia. Laskut oli kirjasta laskettu usein jo etukäteen. Opettajan on vaikea kantaa pedagoginen vastuu tällaisessa tapauksessa, jossa vanhemmat vispaavat välissä. Oppilas ei harrastanut mitään, ei viettänyt aikaa ulkona kavereiden tai vanhempien kanssa, hän vain kävi koulua ja opiskeli.”

(Anonyymi opettaja)

”Jos vanhemmat ovat riippuvaisia lapsen koulumenestyksestä, niin lapsi kärsii. Ylihuolehtivat vanhemmat voivat sanoa ajattelevansa lapsen parasta, kun tutkivat kaikki ja määräävät, milloin tehdään mitä läksyjä ja milloin luetaan kokeeseen. Tässä lapsella ei ole tilaa kasvaa ja kehittyä.”

(Reetta, aineenopettaja)

Se, että vanhemmat puuttuvat kouluasioihin, heijastuu usein myös lapsen käytökseen. Luottamus- ja auktoriteettisuhde lapsen ja opettajan välillä muuttuu, jos sääntöjä ja ohjeita tulkitsee ristiriitaisesti kolmaskin osapuoli eli vanhemmat.

”Vanhempien epäluottamus opettajan tekemiseen vaikuttaa herkästi myös oppilaan ja opettajan väleihin.”

(Katri, luokanopettaja, aineenopettaja, rehtori)

”Opetan ekaluokkalaista poikaa, joka on perheen ainoa poika useamman tytön joukossa. Poika määrää perheessään marssijärjestyksen, ja kapinoi koulussa isossa luokassa, kun ei voikaan määrätä, mitä tehdään tai mitä huvittaisi tehdä.”

(Anonyymi opettaja)

Jos kotona on kritisoitu opettajan toimia, opettaja saattaa kuulla seuraavaksi samat kritiikin sanat oppilaalta. Lapsi saattaa myös oppia toimintamallin, jossa hän saa aina, kaikissa tilanteissa tuen vanhemmiltaan. Tällöin vanhempien säännöt menevät koulun sääntöjen edelle. On ongelmallista, jos lapsi ei opi kantamaan vastuuta omasta huonosta käytöksestään, kun hän saa aina vanhempiensa taustatuen. On asioita, jotka lasten tulisi oppia selvittämään ilman vanhempien läsnäoloa ja tukea.

”Mielestäni on hienoa, että vanhemmat ovat oman lapsensa ’puolella’. Ajoittain tällainen on kuitenkin aiheuttanut ongelmien jatkumista, kun kotona ei uskota esimerkiksi sitä, että nuori käyttäytyy asiattomasti oppitunneilla.”

(Anonyymi opettaja)

”Välillä tuntuu, että oppilaat ovat todella tietoisia oikeuksistaan ja unohtavat maalaisjärjen. Varmaan osittain kotoa opittua. Jos erehdytään sanomaan jollekin, joka istuu juuri sillä hetkellä hiljaa, että ole hiljaa. Niin hirveä selitys ja saivartelua, eikä älyä olla hiljaa jo nyt. Oppilaiden asenteista näkee aika hyvin millaista köyhtä vanhemmat ovat syöttäneet vuosikautia jälkikasvulleen.”

(Tuomo, aineenopettaja)

”Tulee väkisin vähän pompottamisen olo, vaikka vanhemmat varmaankin vain ylireagoivat ja suojelevat lastaan vähän liikaakin. Oppivatkohon perheen lapset koskaan, mitä on normaali kina ja riita, vai saavatko he koulukiusatun leiman vanhemmiltansa.”

(Anonyymi opettaja)

Joskus vanhemmat toimivat liian oma-aloitteisesti opettajan tietämättä ja järjestelevät asioita esimerkiksi muiden viranomaisten kanssa koulun tai opettajan tietämättä. Monissa tilanteissa koulussa olisi voitu vaikuttaa asioihin nopeammin ja sujuvammin, jos vanhemmat olisivat keskustelleet asioista etukäteen opettajan kanssa. Opettajan kannalta on loukkaavaa, kun hän kuulee oppilaan vanhempien otta-
neen yhteyttä muihin tahoihin selkensä takana.

”Paikkakunnallamme on talvella talviset olosuhteet. Tämä oli uutta vieraalta paikkakunnalta muuttaneelle uudelle oppilaalle. Eräänä talvipäivänä opetustoimesta soitettiin ja kerrottiin tämän oppilaan huoltajan valittaneen kun lasten pitää olla kovalla pakkasella välitunnilla ulkona. Heidän lapsella oli astma, joka paheni pakkasessa.

Harmitti, että huoltaja ei ollut ensin suoraan ottanut asiassa yhteyttä opettajaan. Koulun välituntikäytäntöä ei muutettu, mutta tälle lapselle tarjottiin mahdollisuutta olla välitunnit sisällä. Pakkaspäivinä hän kuitenkin juoksi ulkona muiden lasten kanssa pulkkamässä vaikka olisi voinut olla sisällä.”

(Juhani, luokanopettaja, rehtori, tutkija)

”Toisinaan äiti soitteli kuraattorille ja kertoi olevansa huolissaan lapsensa opetuksesta. Tuntui ikävältä, kun kuraattori otti yhteyttä ja kyseli minulta, että mikähän tämän oppilaan tilanne mahtaa olla...”

(Anonyymi opettaja)

”Vanhempien ylihuolehtivaisuus tuli esiin kun oppilas aloitti toisen vieraan kielen opiskelun. Koska omalla koululla ei kieltä tarjottu, oli oppilaiden siirryttävä linja-autolla kahdesti viikossa toiselle koululle. Linja-auton aikataulut tutkittiin tarkkaan, koska siirtymäajat olivat lyhyet. Kouluavustaja kulki oppilaan kanssa reitin yhdessä muutaman kerran.

Eräänä päivänä opetustoimesta soitettiin jälleen ja kerrottiin huoltajan vaatineen oppilaalle taksikuljetusta. Äiti oli kuulemma kuljettanut lasta koko syksyn, koska linja-autolla kulkeminen oli epävarmaa. Harmitti koska koti ei ollut ensin ottanut asiassa yhteyttä opettajaan. Kielen opetuksen aloitusaikaa pystyttiin toisella koululla muutamaa niin, että sinne ennätti meidän koululta paremmin linja-autolla. Pian kuitenkin kuulin, että äiti oli jatkanut lapsen kuljetuksia. Onnellinen loppu asialle tuli, kun koulukuljetuksen reitti muuttui keväällä ja tämän oppilaan kulkeminen kielenopetukseen saatettiin nivoa koulukuljetukseen ilman lisäkustannuksia.”

(Juhani, luokanopettaja, rehtori, tutkija)

Vain minun lastani varten

Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja vanhemmilleen tärkein. On ymmärrettävää ja tarpeellistakin, että vanhemmat haluavat lapselleen parasta. Aina ”paras” ei kuitenkaan voi päiväkodissa ja koulussa tarkoittaa sitä, että lapsi saisi eniten kaikkea: huomiota, aikaa ja panostusta.

”Vanhemmat kuitenkin ovat liikkeellä ainutkertaisten lastensa vanhempina, mikä oikeuttaa heidän huolensa ja tunteensa.”

(Anonyymi opettaja)

”Vanhemmille heidän lapsensa on tärkein – ja hyvä niin. Toki jotkut vanhemmat ampuvat tässäkin asiassa pahasti yli. Mutta usein tällaiset vanhemmat tunnetaan jo entuudestaan, ja juttelu kollegojen kanssa voi antaa keinoja käsitellä henkilöä tai ainakin huojennusta omalle mielelle.”

(Milja, aineenopettaja)

Päiväkodissa kasvattajat joutuvat painiskelemaan lasten erilaisten tarpeiden ja oman ajankäyttönsä kanssa. Osa lapsista tarvitsee vielä paljon apua syömisessä, pukemisessa, vessakäynneissä ja muussakin toiminnassa. Toisilla lapsilla on näissä asioissa paremmin valmiuksia ja taitoja, mutta hekin kaipaavat syliä, lohdutusta, huomiota ja kannustusta. Lapsen tarpeista pitää voida keskustella, mutta olisi hyvä, jos vanhemmat ymmärtäisivät hoitajien ja lastentarhanopettajien ajan ja toimintamahdollisuuksien rajallisuuden.

”Sitten on taas niitäkin vanhempia jotka tuntuvat ajattelevan että työntekijä päiväkodissa on vain HEIDÄN lastaan varten. Näinpä esimerkiksi aamutilanteet ovat monesti vaikeita kun yrittää ja haluaa huomioida kaikki tulevat lapset ja jakaa siinä vielä aamiaista jo paikalla oleville lapsille. Ja juuri silloin tulee paikalle vanhempi, joka haluaa että juuri hänen melkein kouluikäisen lapsensa on saatava työntekijän syli juuri sillä hetkellä. Silloin koen työssäni riittämättömyyttä. Ja harmia siitä, että tilanne toistuu liki päivittäin. Jos tämä

vanhempi vähänkään kokee että jäi tänä aamuna vähälle huomiolle lapsensa kanssa tullessaan, siitä asiasta tulee kyllä jollekin muulle työntekijälle palautetta.”

(Tarja, lastentarhanopettaja)

Joskus vanhemmat tuntuvat unohtaneen, että päiväkotiryhmässä ja koululuokassa on heidän oman lapsensa lisäksi kymmeniä muita lapsia, joilla kullakin on omat tarpeensa. Opettaja yrittää olla tasapuolisesti läsnä kaikille. Resurssien väheneminen on lisäksi pahentanut asiaa, kun esimerkiksi sijaisia ei saada palkattua riittävästi.

”Vanhemmilla tuntuu toisinaan unohtuvan, että siellä luokassa saattaa parhaimmillaan, tai pahimmillaan, häärätä päälle 30 muuta lasta ja jos opettaja ottaa kaikkien vanhempien toiveet huomioon, normaalista koulunpidosta ei tule mitään. Sikäli mikäli siitä näin säästöjen kurimuksessa tulee muutenkaan.”

(Anonyymi opettaja)

”Tasapainottelua tämä kaikki on, kun kyseessä on yhteistyö kodin kanssa. Minulla on luokassani yli 20 oppilasta, joista jokainen on omille vanhemmilleen se tärkein. Jotenkin pitää osata ottaa huomioon ne yli 20 persoonaa sekä heidän vanhempansa.”

(Anonyymi opettaja)

Se, että erilaisia oppijoita integroidaan samaan ryhmään, synnyttää opettajan näkökulmasta sekä etuja että haittoja. Erilaisuuden hyväksyminen ja kunnioittaminen, myös oppimisessa, on tärkeä arvo elämäntaito. Kuitenkin käytännön tasolla lahjakkaiden ja enemmän tukea tarvitsevien oppilaiden samanaikaisopetus on opettajalle haastavaa, varsinkin jos oppilaiden vanhemmilla on monensuuntaisia toiveita ja odotuksia lastensa opetuksesta.

”Odotan sekavin tuntein uutta perusopetuslakia, joka tekee mahdolliseksi sekä lahjakkaiden lisäopetuksen että yhä useampien erityisoppilaiden integroinnin perusopetuksen luokkiin. Alkavatko vanhemmat vaatia yhä enemmän huomiota omasta mielestään

huippulahjakkaiden lapsiensa opetukseen vai ymmärtävätkö he, että luokassa on entistä enemmän lapsia, jotka tarvitsevat lisätukea perusasioidenkin oppimiseen?”

(Maikki, aineenopettaja)